

СТРАХ-КОМФОРТ-ПРИВАТИЗАЦІЯ

Діалог німецької художниці Анни Вітт з ізраїльським куратором Джошуа Саймоном було записано на прохання Миколи Рідного восени 2013 року. Текст проблематизує наслідки війни в сучасному світі, зокрема в Ізраїлі та Палестині, критикуючи машинерію сучасного капіталізму.

Анна Вітт: *"Люди відчують, що от-от станеться переломна глобальна подія, яка змінить теперішнє життя. Уряди в усьому світі впродовж десятиліть займаються спорудженням укриттів. Що вони знають? Чому ніхто не повідомляє вам, що треба готуватися? Вочевидь, через те, що хочуть уникнути масової паніки. Як Ви збираєтесь діяти? Чи буде ваша сім'я серед жертв, чи серед тих, хто залишиться живим завдяки нашим укриттям?"* Наведену цитату взято з вебсайту The Vivos Group – каліфорнійської компанії з торгівлі нерухомістю, яка спеціалізується на продажу власності на підземні укриття по всій Америці. Ідеологія Vivos порушує цікаві питання. Чи є безпека загальним благом і хто за це відповідає? Рекламне гасло компанії не залишає сумнівів: держава не захищає свій народ. До того ж уряди звинувачуються в будівництві бункерів та приховуванні інформації. Таким доволі популістським ходом Vivos зачіпає дражливу тему за часів зростання скептицизму стосовно до державних урядів. У вашому із Сірі Пейер тексті для виставкового каталогу ReCoCo – Life under Representational Regimes ("[РеКоко – Життя під владою репрезентаційних режимів](#)") ви описуєте зародження нової форми конспіраційного знання та параноїдального способу прочитання інформації. Vivos товаризує загальне відчуття тривоги, просуваючи різноманітні "можливі сценарії" на кшталт природних катастроф, відновлення холодної війни, тероризму та краху економіки. Сьогодні те, що ви описуєте як "постдемократичні часи", є ідеальною матрицею для корпорацій на зразок Vivos – послідовників філософії об'єктивізму Ейн Ренд, які представляють нову форму радикального неолібералізму, популярного здебільшого у США. Джошуа, ти живеш в Ізраїлі, де загроза є цілком реальною. Що ти думаєш про укриття? Наскільки я знаю, ти ночуєш в одному з них.

Джошуа Саймон: Ого. З чого б розпочати? На виставці ReCoCo, де важливу роль відіграла і твоя робота, центральною була проблема сучасної зневіри стосовно соціальних інституцій, часто стимульована державою. Подумай, до якої міри приватизація є чимось ініційованим самою державою. Ніхто інший насправді не має влади здійснювати приватизацію. Влада ж говорить: "не довіряйте державному сектору – корпорації зроблять це краще". Тож якщо узагальнити, цей цикл виставок був зосереджений саме на репрезентації кризи, з якою нам треба працювати. Відтак загрози та їх відсутність (а їх відсутність, за Vivos, є лише доказом того, що уряд їх приховує) породжують ринок для торгівлі страхом.

Анна: Крім того, Vivos не лише продає страх перед справжньою загрозою як такою, адже їхні укриття також розраховані на довгострокове виживання певної вибраної групи людей після того, як катастрофа вже сталася. Тобто проект стосується не лише продажу безпеки, але й ідеї утопічної штучної форми життя.

Джошуа: Стосовно Vivos і описаної тобою ситуації найцікавіше, що, незважаючи на те, чого ми боїмося (землетрусу, епідемії, чи атомної війни), насправді джерело найбільшого страху – це саме суспільство. Повідомлення, закладене у схемі продажу часток власності Vivos, таке: «ми не хочемо жити у суспільстві з іншими людьми» – тобто з різними людьми. Для мене саме в цьому полягає ключова риса будівництва укриттів в Ізраїлі. Ця риса повністю стосується сфери нерухомості, замкнених спільнот (т. зв. "gated communities") тощо. Така ситуація, звісно, не обмежується Ізраїлем, але там можна побачити, як працює ідеологічний комплекс "страх-комфорт-приватизація". Наведу історичний приклад: у США під час холодної війни паралельно із масштабним процесом субурбанізації (що супроводжувався поширенням приватних автомобілів та розвитком необхідної для цього інфраструктури, а також

впровадженням іпотечної системи з її соціальною інженерією індивідуального сімейного боргу) люди встановлювали на своїх задніх дворах атомні укриття. Причому навіть покидаючи укриття після атомного апокаліпсису, ти все одно мав сплатити іпотеку. У якийсь момент ці укриття виявились непотрібними. Коли їх ліквідували, то ями, що залишились після них, стали заповнювати чимось іншим – наприклад, басейнами. Тобто басейн на задньому дворі займає місце, позначене відсутністю протиатомного укриття. Це наштовхує на думку про дивний зв'язок між археологічною типологією бункерів нацистського "Атлантичного валу", здійснену Полем Віріліо, та поп-артом Девіда Хокні, який зображає лос-анджелеські басейни 60-х.

Pages précédentes : « Barbara », tour de direction de tir dans les Landes.

« Barbara ». On remarque la barbe d'acier destinée à recevoir le camouflage.

Анна: Цього літа я плавала в одному з бункерів "Атлантичного валу". Внаслідок руйнування його винесло в океан. Наполовину затоплений, він став укриттям для креветок, мідій та риб.

Джошуа: У певному сенсі розвиток передмість уже здійснює те, до чого прагне Vivos – створити умови життя без суспільства. Передмістя стає протилежністю міста, але при цьому всі суспільні проблеми залишаються. Крім того, воно протилежне й до маленького містечка з його ідеєю спільноти.

Анна: "Умови життя без суспільства" – цікаве визначення. Важливо також зазначити, що укриття на задньому дворі будинків у передмістях будувалися передусім для спільноти білого середнього класу. Розбудова міста в часи холодної війни міцно пов'язана з історією класу та расової сегрегації в США.

Що мене зацікавило під час прочитання інформації про Vivos – це ідея відбору. Просуваючи сучасну форму Ноевого ковчега, компанія оголошує членів клубу Vivos "обраними". Усі члени проходять жорсткий відбір за здібностями, професією та особистими рисами. Так економічні інтереси компанії з нерухомості поєднуються з ідеологією виключення. Vivos застосовує стратегію, що нагадує про відомий Nespresso Club – зразкову історію економічного успіху, базованого на ідеї винятковості. У випадку Vivos нам пропонують не просто купівлю захищеного місця, а також членство в ексклюзивному клубі. Завдяки такій конкурентній формі покупець на додачу отримує доказ того, що він цінніший за інших.

Джошуа: Повертаючись до ситуації Тель-Авіва, можна сказати таке. Історично наратив стосовно нерухомості в Тель-Авіві й Джаффі не відрізняється від сіоністського наративу: це хрестоматійний зразок того, як розуміють простір у колонізаційних процесах апропріації через позбавлення права володіння. Серед недавніх проявів гарним прикладом є брендування Тель-Авіва як "білого міста". Цікаво, що казкова у сфері нерухомості історія "білого міста Тель-Авів" (зарахованого 2003 року до світової спадщини ЮНЕСКО, а отже офіційно схваленого) починається з музейної виставки під назвою «Біле місто», що проходила 1984 року. Йдеться у ній про євреїв з німецькою освітою, які опинились у Палестині під владою Британії у 1930-х. Без жодних проявів сіоністських настроїв, але з величезними амбіціями, вони проголошують модерн маніфестом своєї культурної ідентичності. В результаті ця історія стала загальноновизнаною для просторової характеристики центру міста. В серці цього "Білого міста" – Бульвар Ротшильда. Втім виставка «Біле місто» була лише

пропозицією наративу. В ізраїльському ж ході подій він через війну перетворився на реальність. Невдале націлювання іракських балістичних ракет на центр Тель-Авіва 1991 року під час війни в Перській затоці відкрило для ринку нерухомості можливість спекуляцій з брендинговою схемою "Білого міста". Потенціал, який побачив для себе капіталізм катастроф, поєднуючись з перспективою бомбування міських центрів в Ізраїлі, був суголосним із доктриною Джорджа Буша-старшого про новий світовий лад. Протягом 1990-х в Ізраїлі під дулом пістолета впроваджувалась приватизація та фінансіалізація. Цей пістолет було націлено на палестинців, але він також стріляв по державі загального добробуту. Паралельно з двома хвилями терористичних атак у Тель-Авіві та Яффі, здійснених смертниками у середині 1990-х та на початку 2000-х, місто все більше переймало неоліберальну політику нагляду та приватизації. Це входило в програму знищення держави загального добробуту та встановлення неоліберального політичного ладу. Насправді те, що називають "Біле місто", – це лише фінансовий район у центрі, де розташовані багатоповерхові офісні будівлі для корпорацій, юридичних фірм та банків, разом із ресторанами й готелями, призначеними для їх обслуговування. Незважаючи на надмірну забудову в центрі міста, підрядники отримують дозволи на будівництво завдяки тому, що задовольняють міські вимоги стосовно реконструкції, або ж "муміфікації" об'єктів, спроектованих євреями-біженцями – випускниками Баухауза на початку XX століття. Однак ці будівлі тепер використовують як вхід до офісних висоток.

На початку 90-х міська рада Тель-Авіва, позначивши в історичному центрі будівлі до реконструкції, видала норми охорони пам'яток та відкрила реставраційний відділ в межах відділу з будівництва та будівельного права. Оскільки багатоповерхівки в центрі міста, як і діяльність, що проходить всередині них, повністю залежать від спекуляцій капіталізму катастроф, то їхнє майбутнє тепер у просторовому та операційному сенсі пов'язане з можливістю війни між Ізраїлем та Іраном. Враховуючи, що їм потрібно уявляти цю війну і робити ставку на неї, видається, що вони єдині, хто насправді цю війну підтримує, маючи постійну потребу в руйнуванні заради зростання. Адже це єдина технологія, що здатна продовжувати процес спорудження нерухомості – чи так званого відновлення. Таким чином, спекулятивний капітал в Ізраїлі досяг свого концептуального ліміту: можливість власного зростання тепер він може уявити лише у разі повітряного нападу на свій головний офіс, або ж, що ще краще – атомного вибуху.

Анна: Мені це нагадує фільм Стенлі Кубрика "Доктор Стрейнджлав, або Як я перестав хвилюватись та полюбив атомну бомбу" – блискучу чорну комедію про атомну загрозу часів холодної війни. У той період демонстрація політичної влади вийшла за будь-які рамки, втративши зв'язок із відповідальністю за наслідки. З твоїх описів можна зробити висновок, що сьогодні фінансовий сектор відіграє ту роль, яку в часи холодної війни виконували уряди. Причому абсурдність ситуації не менша.

Наприклад, в Албанії по всій країні стоять бункери часів Енвера Ходжі. Вони настільки масивні, що просто розібрати їх дуже дорого. Але для підвищення вартості земельних ділянок бункери потрібно прибрати. Тому компанії нелегально наймають будівельників, щоб позбутись бункерів у найдешевший спосіб. За певну суму грошей низькооплачувані робітники встановлюють у бункерах гумові колеса та вибухівку, перетворюючи їх таким чином на своєрідні бомби (хоч це й заборонено законом). Парадоксальним чином колишні укриття самі стають бомбами. Можна собі уявити, наскільки небезпечною є така робота.

А як щодо вашої ситуації?

Джошуа: Щоб прояснити, як це проявляється в життєвому просторі, наведу приклад своєї спальні. Ми з дружиною спимо у бункері. Тобто ми живемо у квартирі, але згідно із чинними державними вимогами, в ній має бути облаштоване укриття. Тому наша спальня є укріпленою кімнатою, в конструкції якої підвищений вміст бетону, а також власна система подачі повітря

на випадок, якщо людям доведеться замкнутися у ній надовго. На івриті це називається "мамад" (акронім, що позначає безпечний житловий простір). В атмосфері постійної загрози й страху це подається у вигляді комфортного рішення, а насправді являє собою приватизацію безпеки та захисту. Адже тепер вже не будують укриттів для загалу. Навіть упідвалі будинку, спільному для усіх мешканців. Разом із зняттям оподаткування з площі укріпленої кімнати (мамад) будівельні компанії сформували стандарт для квартир в Ізраїлі, причому витрати, які передбачає облаштування укриття, оплачувати мають самі мешканці. Тобто, як видно, ідеологічний комплекс "страх-комфорт-приватизація" вбудований у наш життєвий простір, вмонтований у життя та матеріальну реальність.

